

Mark Twain

Aventurile lui Tom Sawyer

Ilustrații
de ANCA SMĂRÂNDACHE

Traducere din engleză
de FRIDA PAPADACHE

ARTHUR

— Tom!

Niciun răspuns.

— Tom!

Niciun răspuns.

— Ce-o fi cu băiatul ăsta? Un' să fie... Tom, n-auzi?

Niciun răspuns.

Bătrânica își trase ochelarii pe nas și privi pe deasupra lor prin odaie, apoi îi săltă și privi pe sub ei.

Rareori catadicsea să se uite prin sticla lor la o găză de băiețel ca Tom. Erau ochelarii ei de zile mari, la care ținea ca la ochii din cap, și pe care îi purta așa, ca pe o podoabă, căci la fel de bine ar fi putut să vadă prin niște ochiuri de plită. Rămase locului o clipă, uluită parcă, apoi fără mânie, dar totuși destul de tare ca s-o poată auzi pereții, spuse:

— Stai numai, că pun eu mâna pe tine și-o să vezi ce...

Dar n-apucă să termine, că între timp se aplecase și începuse să izbească pe sub pat cu măturoidul, încât nu-i mai rămânea suflu decât pentru icneala cu care își însoțea loviturile. Sub pat însă, nimic; doar pisica o zbughi speriată afară.

— Dumnezeu mare, de când sunt n-am mai văzut un băiat ca ăsta!

Îndreptându-se apoi din șale, pași spre ușa deschisă și rămase în prag, iscodind cu privirea aracii cu roșii și bălăriile din grădină. Dar Tom, nicaieri. Atunci, ca să poată fi auzită de departe, ridică glasul și începu să strige:

— To-o-om!

Deodată, auzi un fâșâit în spatele ei. Se întoarse tocmai la timp ca să prindă de pulpana slobodă a hainei un băiețel și să-l oprească din fugă.

— Ia te uită! Cum de nu m-am gândit la cămară! Ce căutai acolo, drace?

— Nimic.

— Cum nimic? Uite ce-i pe mâinile tale, uite ce-ai la gură! Cu ce te-ai mânjit în halul ăsta?

— Nu știu, mătușă.

— Da' eu știu. Cu dulceață, da... De câte ori ți-am spus să nu mai umbli la dulceață, ai? Am să te jupoi de viu, împielițatule! Ia dă nuiaua încoace!

Nuiaua zvâcni în aer, semn că se-ngroașă gluma...

— Iiii! Ia te uită ce ai în spate, mătușă!

Când bătrânica se răsuci pe loc, strângându-și fustele, ca să vadă ce primejdie o păștea, băiatul o și luase la sănătoasa, cățărându-se pe gardul înalt de uluci și făcându-se nevăzut îndărătul lui. Mătușa Polly rămase o clipă locului, zăpăcită, apoi râse cu blândețe.

— Bată-te norocul să te bată! Eeei! Că nu mă-nvăț minte odată! De câte ori nu m-a dus de nas până-acu', și uite că tot mă mai las păcălită. Ce ți-e și cu bătrânii! Vorba 'ceea: nu mai înveți cal bătrân în buies-tru. Da' nici că le-ar potrivi de două ori la fel, împielițatu'! Și-atunci, cum să știu, biata de mine, la ce să m-aștept de fiecă dată? Parcă le-ar cântări cu de-amănuntul, cât să mă chinuie pân' să-mi sară țandăra. Și mai știe, afurisitu', că, dacă-mi dă o clipă de răgaz sau mă face să râd, s-a dus supărarea... nu-l mai pot bate. Da, da, nu mă port cu el cum trebuie. Bătaia e ruptă din rai. Stric copilu', ăsta-i adevăru-adevărat. Multe o să mai avem de pățimit și unul, și altul, dacă-l las de capul lui. Parcă-a intrat diavolu-n el, Doamne, iartă-mă!... Da, ce să fac, e băiatu' sor-mii, răposata, Dumnezeu s-o ierte, nu mă lasă inima să-l bat. De câte ori îl iert îmi pare rău, și de câte ori îl altoiesc mi se rupe inima. Bine spune Sfânta Scriptură: omul născut din femeie are viața scurtă și plină de griji; vezi bine că așa-i. După-masă o să chiulească de la școală și, vreau, nu vreau, iar o să fiu silită să-l pun la treabă mâine, drept pedeapsă. Greu îmi vine să-l pun să lucreze duminică, când ceilalți

copii n-au școală și se joacă, dar ce pot face? Fuge de treabă ca dracu' de tămăie, n-am însă încotro, trebuie să-mi fac datoria cât de cât față de băiat, că doar nu-i vreau pierzarea.

Într-adevăr, Tom trase chiulul și petrecu de minune. Se întoarse acasă tocmai bine înainte de cină ca să-l ajute pe Jim, micul negru, să taie lemne pentru a doua zi și să facă surcele – cu alte cuvinte, la timp ca să-i povestească isprăvile lui, în vreme ce Jim făcea mai toată treaba. Fratele mai mic al lui Tom (sau, mai bine zis, frate-său vitreg), Sid, își terminase partea lui de muncă (adunatul surcelelor). Sid era un băiat cuminte, el nu se prea ținea de șotii și năzbâtii, ca alți copii.

În timp ce Tom lua cina și șterpelea zahăr de câte ori se ivea prilejul, mătușa Polly îi puneă fel de fel de întrebări meșteșugite, doar doar l-o prinde cu mâța-n sac. Ca multe suflete nevinovate, se credea vicleană nevoie mare, înzestrată cu darul unei diplomații misterioase și de nepătruns. Îi plăcea să creadă că străveziile-i urzeli erau șiretlicuri nemaipomenite.

De pildă, acum:

— Tom, a fost cam cald azi la școală, nu-i așa? Întrebă ea.

— Da, tușă.

— Cald rău, nu?

— Da, tușică.

— Nu ți-a venit să te duci la scăldat?

Tom tresări; îi încolți în minte o bănuială neliniștitoare. Cercetă atent chipul mătușii. Răspunse:

— Nu-u... adică nu prea...

Bătrânica întinse mâna și-i pipăi cămașa.

— Ei, dar parcă acum nu ți-e prea cald.

O încânta gândul că-i găsisse cămașa uscată, fără să știe nimeni că asta sperase și ea. Dar Tom știa acum dincotro bătea vântul, așa încât întrebarea următoare îl găsi pregătit:

— Unii ne-am băgat capul sub cișmea, uite, al meu e ud și-acu'.

Pentru o clipă, mătușii Polly îi fu necaz că trecuse cu vederea o dovadă atât de grăitoare și că pierduse prilejul de a-și arăta iscusința. Dar numaidecât îi veni o idee și mai și:

— Tom, când ți-ai pus capul sub cișmea, nu ți-ai desfăcut gulerul de la cămașă, unde ți l-am cusut eu? Ia descheie-te la haină, să văd!

De pe chipul lui Tom pieri orice urmă de tulburare. Își descheie liniștit haina. Gulerul cămășii era cusut în toată legea.

— Ei comedie! Hai, du-te și vezi-ți de treabă! Am vrut să știu dacă n-ai tras cumva chiulul de la școală ca să te duci la scăldat! De data asta, hai, treacă de la mine. Te pomenești, vorba aia, că oi fi fiind vreo brânză bună în burduf de câine! Oi fi mai bun decât pari. Barem pe ziua de azi!

Era cam înciudată că agerimea ei dăduse greș și, totodată, bucurasă că se întâmplase ca Tom să umble și el o dată pe calea cea bună.

Dar Sid, să nu-și vâre el coada?

— De, zise, dacă n-aș ști că i-ai cusut guleru' cu ață albă... și uite, asta-i neagră.

— Iii! Sigur că l-am cusut cu albă!... Tom!

Dar Tom, păzea!... Atâta mai avu timp să spună zbughind-o pe ușă:

— Sid, puiule, las' că ți-o plătesc eu!...

Când se află în siguranță, privi cu luare-aminte două ace mari de cusut, înfășurate unul cu ață albă și altul cu ață neagră, înfipte sub reverul hainei, apoi își spuse:

„De nu era Sid, n-ar fi băgat nici acu' de seamă. Fir-ar a naibii de treabă! Ba coase cu alb, ba coase cu negru! Barem de s-ar hotărî să coasă la fel! Așa, cum dracu' să mai ții minte? Și Sid asta... las' că-i arăt eu lui!“

Tom n-ar fi putut să fie dat ca exemplu celorlalți băieți din târg. Cunoștea el un băiat „model“, dar nu putea să-l sufere.

Nu trecură însă nici două minute și uită de toate necazurile. Nu pentru că necazurile lui ar fi fost cu un dram mai ușoare sau mai puțin amare decât acelea ale unui om în toată firea, ci fiindcă, până una-alta,

acum avea o nouă și arzătoare preocupare, care-l făcea să uite, după cum și nefericirile oamenilor mai în vârstă sunt uitate în entuziasmul noilor planuri. De data asta, era vorba de un fluierat nou, care-i plăcea în chip deosebit și pe care-l învățase de la un negru. Ardea de nerăbdare să-l încerce nestingherit. Fluieratul ăsta aducea oarecum cu al păsărilor; era ca un trîl curgător, obținut prin atingerea cerului gurii cu limba, la răstimpuri scurte, în mijlocul unei melodii. Tot repetându-l silitor și atent, Tom izbuti să-i prindă meșteșugul și iată-l acum pășind alene pe stradă, cu gura izvor de trîluri melodioase și cu inima plină de mulțumire. Starea lui sufletească era foarte asemănătoare cu aceea a unui astronom care descoperă o planetă nouă, dar fără doar și poate că băiatul simțea o bucurie cu mult mai adâncă și mai netulburată decât ar fi simțit astronomul.

După-amiezile de vară erau lungi. Nu se întunecase încă. Deodată, Tom se opri din fluierat. În față i se ivise un străin, un băiat puțin mai mare ca el. Un nou-venit, indiferent de vârstă, băiat sau fată, stârnea totdeauna vâlvă mare în biet târgușorul St. Petersburg¹! Și unde mai pui că băiatul ăsta era și frumos îmbrăcat – auzi colo: îmbrăcat frumos în zi de lucru! Nemaipomenit! Purta o pălărieuță frumoasă, o hăinuță din postav albastru, încheiată până-n gât, nouă-nouă și curată, ca scoasă din cutie, pantaloni la fel. Și avea și ghete în picioare, deși era abia vineri; cravată la gât – o panglică colorată, de toată frumusețea – și o mutră de orășean care pe Tom îl scotea din sărite. Și, cu cât se zgâia mai mult la minunea asta grozavă, cu atât era mai scârbit de găteala străinului și cu atât îi părea propria lui îmbrăcămintă mai jerpelită. Stăteau amândoi și se uitau unul la altul fără să scoată o vorbă. Când făcea unul vreo mișcare, celălalt se mișca și el, dar tot în lături, roată. Se priveau mereu față-n față, pândindu-se ca doi cocoși. În cele din urmă, Tom spuse:

— Dacă vreau, te bat de te snopesc!

¹St. Petersburg – mic oraș pe fluviul Mississippi, în centrul SUA (n.tr.).

— Încearcă, dacă-ți dă mâna!

— De ce să nu-mi dea?

— Uite-așa, că nu poți!

— Eu nu pooot?...

— Vezi bine că nu!

— Ba pot foarte bine!

— Ba nu poți!

— Ba pot!

— Ba nu poți!

Tăcere încordată. Și iar Tom:

— Cum te cheamă?

— Ce te privește? Ai ceva de împărțit cu mine?

— O să-ți arăt eu acuși ce am și ce n-am!

— N-ai decât să-mi arăți!

— Mai zi o dată și vezi tu ce pățești!

— Poftim că mai zic o dată!

— Te crezi mare deștept, ai? Dacă vreau, c-o mână te fac pilaf.

— Nu zău? Aș vrea s-o văd și p-asta. Numa' gura-i de tine.

— Ba vezi tu ce bătaie-ți trag, dacă mai faci mult pe nebunu'.

— Nu mai spune! Uite, mor de frică!

— Deșteptule! Crezi că-i cine știe ce de capul tău! Ia uite la el pălărie!

— Ce-ai tu cu pălăria mea? Înghite-o dacă nu-ți place! Să poftești să te-atingi de ea... Care îndrăznește, praf îl fac.

— Lăudărosule!

— Lăudăros ești tu!

— Ești un mincinos, asta e, și ți-e frică să te bați.

— Mie, frică? Mă bat cu tine numa' c-o mână.

— Dacă mai îndrugi multe, iau o piatră și-ți fac capul chiselită.

— Nu mai spune!

— Vezi tu acușica!

— Hai, să te văd! Îți turuie gura, atâta știi! De ce nu dai? De frică?

— Mie, frică?

— Da, ție.

— Ba nu mi-e frică deloc.

— Ba ți-e.

Iar pauză, iar priviri sfidătoare, iar Țopăieli unul împrejurul celui-lalt. Curând stăteau umăr la umăr.

Tom spuse:

— Cară-te de-aici!

— Cară-te tu!

— Nici nu mă gândesc.

— Nici eu.

Se propteau, fiecare Țeapăn într-un picior, îmbrâncindu-se din răsuputeri și înfruntându-se, cu scăpărări de ură în priviri. Dar niciunul nu-l putea clinti din loc pe celălalt. Se opintiră ce se opintiră, până li se sui tot sângele în obraji, apoi, încetul cu încetul, își înmuiară încordarea, fără a se slăbi o clipă din ochi. Tom rupse cel dintâi tăcerea:

— Ești un laș și-un papă-lapte. O să te spun lu' frate-miu ăl mare. Să vezi ce-o să pățești! El, dacă-și pune mintea cu tine, te strivește numai c-un deșt!

— Nu mai pot eu de frate-tu! Eu am un frate mai mare ca al tău – și, dacă vrea, dă de-a azvârlita cu-al tău tocmai peste gardu' ăla. (Amândoi frații erau născociți.)

— Minți!

— S-o crezi tu!

Atunci Tom, îndârjit, trase o linie în Țărână, cu degetul mare de la picior, și spuse:

— Dacă-ndrăznești să treci peste asta, te zvânt în bătaie. Încearcă și-ai să vezi!

Băiatul străin păși îndată peste linie, spunând:

— Ia să te vedem, moară neferecată ce ești!

— Mă, să nu mă scoți din sărite, atâta-ți spun!

— Am văzut eu de mult că numa' gura-i de tine, da' când e vorba de bătaie...

— Mă amărățule! Al naibii să fiu de nu te bat pă două parale.

Băiatul cel străin scoase din buzunar doi bani mari de aramă și-i întinse batjocoritor.

Tom îl plesni peste mână, de-i zburară banii cât colo.

O clipă mai târziu, se rostogoleau și se tăvăleau prin țărână, încăierăți ca doi cotoi. Se trăgeau de păr, își rupeau hainele, se repezeau unul în nasul celuilalt, cu pumnii, cu unghiile, acoperindu-se de praf și de glorie. Când iureșul se potoli, prin ceața bătăliei putea fi zărit Tom, șezând călare pe nou-venit și cărându-i la pumni cu nemiluita.

— Zi că te predai! striga Tom.

Celălalt se zbătea să scape, țipa, dar de o furie neputincioasă.

— Zi că te predai!

Și-i căra mai departe la pumni.

În cele din urmă, străinul icni înăbușit:

— Mă predau!

Tom îl lăsa să se ridice și-i spuse disprețuitor:

— Altă dată să te-nveți minte să mai faci pe grozavu'!

Băiatul străin o luă din loc, scuturându-și hainele, sughițând și smiorcăindu-se. Din când în când, se mai uita înapoi, dând din cap și amenințându-l pe Tom că o să-i arate el „când l-o prinde“. Tom răs-pundea cu vorbe de ocară, se umfla în pene... Când întoarse spatele, dând să plece, celălalt se repezi, luă o piatră de pe jos și zvârrr... îl lovi pe Tom drept între umeri, apoi, făcând stânga-mprejur, o rupse la fugă, sprinten ca o căprioară. Tom îl fugări pe ticălos până la el acasă, aflând cu prilejul acesta și unde locuia. După aceea, rămase acolo câtva timp, ocupând o poziție strategică în fața porții și sfidându-l pe inamic, doar-doar o ieși afară; dar inamicul se mulțumea să se strâmbe la el de la fereastră, făcându-se că nu vede provocarea. În cele din urmă, apărură mama inamicului, care îl făcu pe Tom cu ou și cu oțet, numindu-l derbedeu, prost crescut, mojit, și poftindu-l să plece. Neavând încotro, Tom se văzu nevoit să părăsească poziția, nu însă înainte de a spune „c-o să aibă el grijă de băiatu' ăla“.

Ajunse acasă pe întuneric; se cățăra cu luare-aminte pe fereastră dar, când să sară, întâlni un obstacol neașteptat în persoana mătușii Polly, care pândeă la geam. Când văzu ea în ce hal îi erau hainele, intenția de a-l pune să lucreze duminică drept pedeapsă se prefăcu într-o hotărâre de neclintit.